

แนวความคิดและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ จะเป็นการกล่าวถึงคุณลักษณะของวงจรชีวิตของคนทั่วไป คุณลักษณะทางจิตวิทยาของเยาวชน ทักษะสติ และพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพื่อเป็นกรอบในการศึกษา กล่าวคือ การศึกษาวิจัยการเลือกตั้งที่ผ่านมา นักวิชาการส่วนใหญ่ได้สนใจที่จะนำปัจจัยในด้านทัศนคติทางการเมือง ความสนใจทางการเมือง ของกลุ่มคนโดยทั่วไปมาใช้อธิบายพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยเห็นว่าทัศนคติทางการเมืองจะเป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการเลือกตั้งของบุคคล เพราะทัศนคติเป็นที่มาของการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคล ถ้าบุคคลมีความรู้หรือทัศนคติที่ดีต่อระบบการเมือง เลื่อมใสต่อระบบการเมือง เขาก็จะมีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย แต่การศึกษาในกลุ่มเยาวชนยังมีไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มปัญญาชนที่เป็นนิสิตนักศึกษาทั้ง ๆ ที่กลุ่มปัญญาชนเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองสูง มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่ากลุ่มคนกลุ่มอื่นในสังคม

ลักษณะทั่วไปของวงจรชีวิต

อายุหรือวัยเป็นวงจรที่เป็นอยู่ตลอดชีวิตของคนเราและเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไป ซึ่งยึดถือเป็นหลักในการจัดระเบียบทางสังคม แต่ละสังคมต่างก็มีวัฒนธรรมและประเพณีโดยเฉพาะสำหรับอายุเท่าใดจัดอยู่ในวัยเด็กและอายุเท่าใดจัดอยู่ในวัยผู้ใหญ่ อาจจะไม่เหมือนกันในสังคมแต่ละแห่งและวงจรชีวิตย่อมดำเนินไปเป็นขั้น ๆ<sup>1</sup>

<sup>1</sup>ประสาธ หลักศิลา, สังคมมนุษย์ในด้านพฤติกรรมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช 2519), หน้า 40.

นักจิตวิทยาได้แบ่งขั้นแห่งการพัฒนาวัยของมนุษย์ออกตามระดับอายุ และวุฒิภาวะ<sup>2</sup>

ดังต่อไปนี้

1. ระยะก่อนเกิด
2. วัยทารก เริ่มตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 2 ปี
3. วัยเด็ก เริ่มตั้งแต่อายุ 2 - 12 ปี
  - วัยเด็กตอนต้น ตั้งแต่อายุ 2 - 5 ปี
  - วัยเด็กตอนกลาง ตั้งแต่อายุ 6 - 9 ปี
  - วัยเด็กตอนปลาย ตั้งแต่อายุ 10 - 12 ปี
4. วัยช่างเข้าสู่วัยรุ่น หญิงเฉลี่ยอายุ 12 ปี ชายเฉลี่ยอายุ 14 ปี
5. วัยรุ่น แบ่งเป็น
  - วัยรุ่นตอนต้น ตั้งแต่อายุ 13 - 15 ปี
  - วัยรุ่นตอนกลาง ตั้งแต่อายุ 15 - 18 ปี
  - วัยรุ่นตอนปลาย ตั้งแต่อายุ 18 - 21 ปี
6. วัยผู้ใหญ่ ตั้งแต่อายุ 21 - 40 ปี
7. วัยกลางคน ตั้งแต่อายุ 40 - 60 ปี
8. วัยชรา ตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป

---

<sup>2</sup>สุชา จันทน์เอม, จิตวิทยาทั่วไป (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2536), หน้า 46 - 47.

Buhler (1972) ได้จัดแบ่งวงจรชีวิตของวัยตามลักษณะพฤติกรรมดังต่อไปนี้<sup>3</sup>

ตารางที่ 2.1 วงจรชีวิตตามความคิดของบุร์เลอร์

ลำดับ	ระดับอายุ	ลักษณะพฤติกรรม
1	0-16 ปี	ระยะวัยเด็ก
2	16-26 ปี	ระยะที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างมาก
3	26-30 ปี	ระยะที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน
4	30-64 ปี	ระยะที่ประสบความสำเร็จทางจิตใจมีการย้ายที่อยู่และเปลี่ยนอาชีพ
5	64 ปีขึ้นไป	ระยะของการพักผ่อนและคิดถึงความหลัง

ที่มา : อังาน ประมวล คิดค้นสัน, วัยวัฒนาจิตวิทยาพัฒนาการ, หน้า 248.

<sup>3</sup>ประมวล คิดค้นสัน, วัยวัฒนาจิตวิทยาพัฒนาการ (กรุงเทพมหานคร : แพร์พืทยา, 2520), หน้า 248.

Erikson ได้จัดแบ่งวงจรชีวิตของวัยโดยพิจารณาถึงการพัฒนาการทางสังคมออกเป็น 8 ระดับ<sup>4</sup> ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 วงจรชีวิตตามความคิดของอีริกสัน

ลำดับ	ระดับอายุ	ลักษณะพฤติกรรม
1	0 - (12 - 15 เดือน)	ความไว้วางใจต่อผู้กับความไม่ไว้วางใจ
2	(12-15 เดือน)-(2-2 <sup>1</sup> ปี) 2	การช่วยเหลือตนเองต่อผู้กับความสงสัย และความ ละอายใจ
3	2 - (5 - 6 ปี)	การเริ่มสร้างสรรค์ ต่อผู้กับความรู้สึกผิดในใจ
4	6 - 12 ปี	การแข่งขันต่อผู้กับความรู้สึกด้อย
5	12 - (18 - 20 ปี)	ความมีเอกลักษณ์ ต่อผู้กับความสับสนในเอกลักษณ์
6	20 - 24 ปี	ความสนิทสนมคุ้นเคย ต่อผู้กับการอยู่อย่างโดดเดี่ยว
7	25 - 65 ปี	การอุปการะเลี้ยงดูลูกหลาน ต่อผู้กับการหมกหมุ่นกับ ความต้องการของตนเอง
8	65 ปีขึ้นไป	ความสุขสมบูรณ์ทางจิตใจ ต่อผู้กับความหมดอาลัย ตายอยากในชีวิต

ที่มา : ประมวล คิดค้นสัน, วัยวุฒิทางจิตวิทยาพัฒนาการ, หน้า 200.

<sup>4</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า 200.

ชัลลีแวน ได้จัดการพัฒนาบุคลิกภาพของวัยต่าง ๆ ไว้เป็นระยะและมีการพัฒนาการ<sup>5</sup>  
ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 วงจรชีวิตตามความคิดของชัลลีแวน

ขั้นตอนของพัฒนาการ	ระยะเวลา	ลักษณะประจำขั้น
1 วัยทารก	ตั้งแต่คลอดจนถึงพูดภาษาได้	เรียนรู้และฝึกหัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส กิจกรรมทางปาก ความคิดพัฒนาจากขั้น prototaxic มาสู่ขั้น parataxic ความรู้สึกประทับใจทางปากและทางลม ในด้านสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น เช่น ความเอาใจใส่ของพ่อ แม่ หรือความหงุดหงิดของพ่อ แม่ ฯลฯ
2 วัยเด็ก	ตั้งแต่พูดภาษาได้จนกระทั่งเข้าโรงเรียน	ภาษาพัฒนามากขึ้น ความคิดเชิง syntactic เริ่มต้นและพัฒนาไปเรื่อย ๆ เริ่มมีสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนร่วมวัย เริ่มเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว เข้าใจลักษณะประจำเพศของตน รู้จักเล่นตามแบบเด็กผู้ชาย เด็กหญิง

(มีต่อ)

<sup>5</sup>ศรีเรือน แก้วกังวาล, ทฤษฎีวิทยามบุคลิกภาพ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ หมอชาวบ้าน, 2536), หน้า 69.

ตารางที่ 2.3 วัจจรชีวิตตามความคิดของซัลลิแวน

ขั้นตอนของพัฒนาการ	ระยะเวลา	ลักษณะประจำขั้น
3 วัยก่อนวัยรุ่น	ระยะเข้าโรงเรียนชั้นประถม	เริ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ซับซ้อนขึ้น
4 วัยแรกรุ่น	ปีท้ายๆ ของโรงเรียนชั้นประถม ต่อกับโรงเรียนมัธยมต้น	รู้จักสร้างสัมพันธ์กับเพื่อนเพศ เดียวกัน รู้จักการสมาคมกับบุคคลอื่น
5 วัยรุ่นตอนต้น	ปีท้าย ๆ ของชั้นมัธยมต้น ต่อ กับมัธยมปลาย	เริ่มสนใจและสัมพันธ์กับเพศ ตรงข้าม เรื่องเพศเป็นเรื่องที่อยู่ ในความคิดนึกอย่างมาก
6 วัยรุ่นตอนปลาย	ปีท้ายๆ ของมัธยมปลายต่อกับ ระยะต้นของอุดมศึกษา	เลือกทำกิจกรรมที่เหมาะสมตาม เพศของตน ความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลเป็นเรื่องเป็นราวยิ่งขึ้น
7 วัยผู้ใหญ่	ตั้งแต่พ้นช่วงวัยรุ่นจนตลอด ชีวิต	ถ้าการพัฒนาการทั้ง 6 ขั้นตอน ที่ผ่านมาเป็นไปด้วยดี บุคคลจะเป็น ผู้ใหญ่ที่มีสมรรถภาพแท้จริง

ที่มา : ศรีเรือน แก้วกังวาล, ทฤษฎีจิตวิทยาบุคคลิกภาพ, หน้า 69.

### ลักษณะทั่วไปของวัยรุ่นหรือเยาวชน

วัยรุ่นจะเริ่มในช่วงอายุตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย คืออายุ 12 - 13 ปี และเป็นวัยที่เด็กสามารถมีงานทำและความคุมเศรษฐกิจของตัวเองได้ ซึ่งในแต่ละสังคมจะสิ้นสุดระยะอายุไม่เท่ากัน อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปวัยรุ่นจะสิ้นสุดระยะอายุประมาณ 20 ปี<sup>6</sup> วัยนี้จึงเป็นวัยหรือยุคทองในช่วงชีวิตของมนุษย์ที่จะเรียนรู้ และหาประสบการณ์เกี่ยวกับการเมืองของมนุษย์ แต่ก็ควรระวังไม่ประมาทเพราะอาจพลาดพลั้งโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้ เนื่องจากยังอ่อนต่อโลกหลายด้าน ทางที่ดีควรถือช่วงนี้เป็นขั้นทดลองทางการเมืองครั้งใหญ่ แต่ยังไม่ถึงขั้นผูกมัดตัวเอง ต้องรอไว้ให้ชีวิตผ่านโลกไปอีกสักระยะหนึ่ง และรู้จักโลกมากขึ้นแล้วจึงค่อยตัดสินใจผูกพันแน่นอน

ลักษณะที่สำคัญของวัยรุ่นมีดังนี้คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จะมีอัตราความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ มีความต้องการและปรารถนาสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นและเป็นไปอย่างรุนแรง สติปัญญาและความคิดเจริญก้าวหน้ากว้างขวางออกไป เริ่มรู้จักรับผิดชอบ และต้องการเป็นอิสระ

อีริก อีริกสัน (Erik Erikson) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยของการพยายามหาเอกลักษณ์ของตนเอง (identity crisis) โดยเฉพาะจะพยายามค้นหาความสามารถความต้องการที่แท้จริงของตนในอนาคต การค้นหาเอกลักษณ์ของเด็กวัยรุ่นจะเป็นไปด้วยดีแค่ไหนขึ้นอยู่กับ การเรียนรู้ที่เด็กได้รับมาตลอดระยะของการพัฒนา และโอกาสที่เด็กจะเป็นอิสระในการค้นหาขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน<sup>7</sup>

<sup>6</sup> สวัสดิ์ ประทุมราช, จิตวิทยา (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2533), หน้า 191 - 192.

<sup>7</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 193.

ประมวล คิดคินสัน กล่าวว่า วัยรุ่นต้องการคำแนะนำยิ่งกว่าวัยใด ๆ จริงอยู่อาการแสดงภายนอกของวัยรุ่นดูเหมือนไปด้วยความมั่นใจ ความต้องการเป็นอิสระ หรือความแข็งแกร่งต่าง นั้นสุดแต่พื้นฐานแห่งการเลี้ยงดู แต่ส่วนลึกของจิตวัยรุ่นนั้นเต็มไปด้วยความหวาดหวั่น และต้องการความอบอุ่นทางจิตยิ่งนัก การแนะนำทั้งทางบ้านและทางโรงเรียนเป็นของมีค่ายิ่งสำหรับวัยรุ่น<sup>8</sup>

สวัสดี ประทุมราช กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นอีกวัยหนึ่งที่มีการเกาะกลุ่มในหมู่เพื่อนมาก จะมีลักษณะแตกต่างจากเด็กวัยเรียนนั่นก็คือ กลุ่มของเด็กวัยรุ่นจะประกอบด้วยเด็ก ทั้งเพศหญิง และเพศชาย ซึ่งแต่ละกลุ่มมีกิจกรรมร่วมกันทางสังคม และต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมผู้ใหญ่ และมีอิทธิพลต่อเด็กวัยรุ่นมากทั้งในด้านทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมโดยทั่ว ๆ ไป<sup>9</sup>

---

<sup>8</sup>ประมวล คิดคินสัน, วัยพัฒนาจิตวิทยาพัฒนาการ (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, 2520), หน้า 248.

<sup>9</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า 194 - 195.



ตามที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าวัยรุ่นยังเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เมื่อสิ้นสุดระยะวัยรุ่นเด็กจะมีระดับความสามารถทางสติปัญญาเหมือนผู้ใหญ่แต่ยังแตกต่างจากผู้ใหญ่ในด้านของความสุ่มและประสบการณ์ พิวาร์เจ (Piaget) เรียกระยะพัฒนาการทางปัญญาของเด็กวัยรุ่นว่าระยะแก้ปัญหาด้วยเหตุผลในหลาย ๆ ด้านเพื่อตั้งสมมติฐานในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กวัยรุ่นจะมีความจำดีขึ้น วิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดี ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของวัยรุ่นพอสรุปได้ดังนี้<sup>10</sup> คือ สามารถมีความคิดแก้ปัญหาได้อย่างมีระบบและมีความสามารถในการสำรวจทั้งความสามารถในการคิดเชิงนามธรรมด้วย

จากการศึกษาเปรียบเทียบ ผลการเรียนรู้ของบุคคลระหว่างวัยรุ่นหรือวัยรุ่นหนุ่มสาวกับวัยรุ่นอายุพบว่าผลการเรียนรู้ของวัยรุ่นหรือวัยรุ่นหนุ่มสาวเริ่มมีความเสื่อมถอยเกิดขึ้นหลังอายุ 20 ปี แต่ยังไม่ปรากฏเด่นชัด ทั้งนี้เพราะยังไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานกิจกรรมของบุคคลมากนัก แต่เมื่อถึงวัยรุ่นอายุ ผลกระทบต่อการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลจะปรากฏเด่นชัดขึ้น จนบุคคลได้ตระหนักถึงความด้อยประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของตนเอง<sup>11</sup> และวัยรุ่นหรือวัยรุ่นหนุ่มสาว จะไม่ค่อยคิดถึงความตายเนื่องจากบุคคลรอบข้างยังคงมีสุขภาพดี ดังนั้นบุคคลในวัยนี้จึงไม่ค่อยกลัวตายเหมือนบุคคลในวัยอื่น และคนเราส่วนใหญ่จะเทียบเคียง (identify) ตัวเองกับกลุ่มอ้างอิงหลาย ๆ กลุ่ม ซึ่งมักนำไปสู่แรงผลักดันต่อความเชื่อ ทศนคติและพฤติกรรมที่ขัดแย้งกันเอง การต่อสู้ระหว่างกลุ่มอ้างอิงเกิดขึ้นเสมอ และเห็นได้ชัดเจนได้แก่ความขัดแย้งของเยาวชนคนหนุ่มสาวที่ประสพระหว่างกลุ่มอ้างอิงครอบครัว และการวิจัยชี้แนะว่า คนหนุ่มคนสาวจะค่อย ๆ เปลี่ยนทัศนคติห่างออกจากทัศนคติของพ่อแม่ การเปลี่ยนแปลงนี้มักจะยืนยันคงทนต่อไปด้วย และหลังจากจบการศึกษาคนเราก็มักจะเลือกกลุ่มอ้างอิงใหม่<sup>12</sup>

<sup>10</sup> สวัสดิ์ ประทุมราช, จิตวิทยา (กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2533).

<sup>11</sup> สันญา สันญาวิวัฒน์, สังคมวิทยาการเมือง : หลักการและการประยุกต์ (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2532), หน้า 200 - 212.

<sup>12</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 352.

### ทัศนคติ

ความสนใจในทัศนคติทางการเมืองและการเลือกตั้งของคนไทย เกิดขึ้นหลังจากที่ นักสังคมศาสตร์ที่สนใจด้านพฤติกรรมศาสตร์สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศมากขึ้น ในช่วงระยะ ไม่นานมานี้ แต่การศึกษาพฤติกรรมการเมืองและแนวเสียงเลือกตั้งของคนไทยที่เป็นระบบ และเน้น คุณภาพยังมีอยู่ไม่มาก และการศึกษาพฤติกรรมการเมืองและแนวเสียงเลือกตั้งที่ผ่านมาเน้นให้ความสำคัญในแง่ปริมาณโดยทั่วไป สำหรับการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนั้นยังมีไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มที่เป็นนิสิตนักศึกษาทั้ง ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาท และอิทธิพลทางการเมืองสูง มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากกว่ากลุ่มคนกลุ่มอื่นในสังคม แต่การศึกษาวิจัยการเลือกตั้งในไทยนั้น นักวิชาการส่วนใหญ่ได้สนใจที่จะนำปัจจัยในด้านทัศนคติทางการเมือง ความสนใจทางการเมือง มาใช้อธิบายพฤติกรรมการเมืองและแนวเสียงเลือกตั้ง โดยเห็นว่าทัศนคติทางการเมืองจะเป็นปัจจัย กำหนดพฤติกรรมเลือกตั้งของบุคคล เพราะทัศนคติเป็นที่มาของการกระทำหรือพฤติกรรมของ บุคคล

แนวความคิดเรื่องทัศนคตินั้น เป็นแนวความคิดที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งตลอดมาใน การศึกษาทางจิตวิทยาสังคม Herbert Spencer เป็นนักจิตวิทยาคนแรกที่ใช้คำว่า "ทัศนคติ" โดยกล่าวว่า ทัศนคติ คือ การตัดสินใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาที่ถกเถียงกันของจิตใจที่เรามีอยู่ใน ขณะที่ได้รับฟัง หรือมีส่วนร่วมในการโต้เถียง ต่อมาคำว่า "ทัศนคติ" ถูกนำมาใช้โดยนักสังคม ศาสตร์ โดยในช่วงแรก นักสังคมศาสตร์สันนิษฐานว่าทัศนคติอาจใช้อธิบายการกระทำของบุคคล และเห็นว่าทัศนคติเป็นความโน้มเอียงเชิงพฤติกรรม (behavioral disposition) Thomas และ Znaniecki ได้นำแนวความคิดเรื่องทัศนคติมาใช้อธิบาย พฤติกรรมเป็นคนแรก โดยเห็นว่า ทัศนคติเป็นกระบวนการทางจิตใจของบุคคลที่เป็นปัจจัยกำหนดการสนองตอบต่อสิ่งเร้าของบุคคล<sup>13</sup>

<sup>13</sup>Icek Ajzen and Martin Fishbein, Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1980), p. 18.

"ทัศนคติ" (attitude) มาจากรากศัพท์ภาษาละตินที่ว่า aptus ความหมายของทัศนคตินั้นมีนักวิชาการได้ให้ไว้แตกต่างกันดังนี้

L. L. Thurstone<sup>14</sup> เห็นว่า ทัศนคติเป็นระดับของความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและลบที่มีต่อวัตถุทางจิตวิทยา (psychological object) ซึ่งอาจเป็นอะไรก็ได้หลายอย่าง เช่น สิ่งของ บุคคล ความคิด ฯลฯ ความรู้สึกเหล่านี้ผู้รู้สึกสามารถบอกความแตกต่างว่า "เห็นด้วย" หรือ "ไม่เห็นด้วย"

G. W. Allport<sup>15</sup> เห็นว่า "ทัศนคติ" หมายถึง สภาวะความพร้อมทางด้านจิตใจและประสาทซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้ จะมีอิทธิพลที่จะกำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อวัตถุและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

D. Kretch และ R. Crutchfield<sup>16</sup> ให้ความหมาย "ทัศนคติ" หมายถึง ผลรวมของกระบวนการที่ก่อให้เกิดสภาพการจูงใจ อารมณ์ การรับรู้และพฤติกรรมปัญญา (cognition) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของบุคคล

D. Katz และ E. Scotland<sup>16</sup> เห็นว่า "ทัศนคติ" หมายถึง ความโน้มเอียงหรือแนวโน้มในการประเมินค่าสิ่งต่าง ๆ หรือสัญลักษณ์ของสิ่งนั้นในทางใดทางหนึ่ง

---

<sup>14</sup>L. L. Thurstone, "Comment," American Journal of Sociology 52 (1946) : 39.

<sup>15</sup>Gordon W. Allport, "Attitudes," in Handbook of Social Psychology ed. C. Murchinson (Worcester, Mass. : Clark University Press, 1935), p. 810.

<sup>16</sup>D. Kretch and R. S. Crutchfield, Theory and Problems in Social Psychology (New York : McGraw-Hill, 1948), p. 152.

Milton J. Rosenberg และ Carl I. Hovland<sup>17</sup> เห็นว่า "ทัศนคติ" หมายถึง ความโน้มเอียงที่จะตอบสนองต่อวัตถุเฉพาะในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง

ในปัจจุบัน คำจำกัดความของคำว่า "ทัศนคติ" มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หมายถึง การประเมินค่า หรือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อวัตถุทางจิตวิทยา<sup>18</sup>

Charles Fostre<sup>20</sup> กล่าวว่า ทัศนคติเกิดจากมูลเหตุ 2 ประการคือ

1. ประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสภาพการณ์ บุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการได้พบเห็น ค้นเคย ได้ทดลอง เรียกว่าเป็นประสบการณ์โดยตรง (direct experiences) และโดยการ ได้ยินได้ฟัง ได้เห็นรูปภาพหรือได้อ่านเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ แต่ไม่ได้พบเห็น ไม่ได้ทดลองกับของจริง ด้วยตัวเอง เรียกว่าประสบการณ์ทางอ้อม (indirect experiences) เนื่องจากทัศนคติเป็น เรื่องที่เกิดจากการรู้และการเข้าใจ (cognition) ดังนั้น บุคคลจะไม่มีทัศนคติต่อสิ่งที่เราไม่เคยได้มีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ค่านิยมและการตัดสินค่านิยม เนื่องจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่มชนมีค่านิยมและตัดสินค่านิยมไม่เหมือนกัน แต่ละกลุ่มอาจมีทัศนคติต่อสิ่งเดียวกันแตกต่างกันก็ได้ การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับค่านิยมหรือมาตรฐานของกลุ่มที่บุคคลนั้นดำเนินชีวิต

---

<sup>17</sup>D. Katz and E. Scotland, "A Preliminary Statement to a Theory of Attitude Structure and Change," Psychology : A Study of a Science, Vol. 3, ed. S. Koch (New York : McGraw - Hill, 1959), p. 482.

<sup>18</sup>Milton J. Rosenberg and Carl I. Hovland, "Cognitive, Affective and Behavioral Components of Attitudes," Attitude Organization and Change, eds. C. I. Hovland and M. J. Rosenberg (New Haven, Conn. : Yale University Press, 1960), p.I.

<sup>19</sup>H. Shuman and M. P. Johnson, "Attitudes and Behavior," Annual Review of Sociology 2 (1976) : 161 - 207.

<sup>20</sup>Charles R. Foster, Psychology for Life Adjustment (Chicago: American Technical Society, 1952), p. 119.

จากความหมายและลักษณะต่าง ๆ ของทัศนคติที่นักวิชาการได้ให้นิยามและอธิบายไว้ อาจสรุปได้ว่า ทัศนคติเป็นปฏิกริยาทางอารมณ์และจิตใจ เพื่อแสดงออกทางพฤติกรรมต่อสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับตัวบุคคล ซึ่งจะเป็นไปในทางบวกหรือทางลบ ตามประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เคยมีมาก่อน คนเรามีทัศนคติแตกต่างกันเนื่องจากมีค่านิยมที่เป็นฐานของทัศนคติแตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้และการได้รับประสบการณ์มาใช้ติดตัวมาแต่กำเนิด

ส่วนในวัยกลางคนและวัยหนุ่มสาว อาจกล่าวได้ว่า ศาสนาและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และที่สำคัญในการรับเงินจากการซื้อเสียงเลือกตั้งน้อยกว่าวัยสูงอายุและพบความแตกต่างในเมืองและชนบท กล่าวคือ คนในวัยกลางคนและวัยหนุ่มสาว เป็นวัยที่อยู่ในระหว่างการทำงานและการศึกษาเล่าเรียน สำหรับในเมืองจะเป็นคนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมสูง เวลาที่จะสนใจ ศาสนาและวัฒนธรรมน้อยและประกอบกับเป็นช่วงวัยที่ค่อนข้างขาดความต่อเนื่องจากวัฒนธรรมดั้งเดิม ทำให้มีพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เบี่ยงเบนไปจากคนในวัยสูงอายุ จนถึงเป็นพฤติกรรมตรงกันข้ามในวัยหนุ่มสาวซึ่งอาศัยอยู่ในเมือง ส่วนผู้อาศัยอยู่ในชนบทจะเป็นผู้ที่ได้รับอิทธิพลของศาสนาและวัฒนธรรมมากกว่า ยังคงติดอยู่กับความคิด ความเชื่อดั้งเดิม ทำให้แนวโน้มการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นไปเพราะถูกระดม และมีการรับเงินและอำมิสสินจ้าง เช่นเดียวกับวัยสูงอายุ

ความแตกต่างทางด้านอายุมีผลอย่างสำคัญต่อการเกิดทัศนคติ และพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะในเรื่องการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผลสรุปจากการวิจัยของนักวิชาการต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า คนโดยทั่วไปจะสนใจข่าวสารการเมือง ตลอดจนมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวัยโดยคนที่มีความสนใจหรือมีระดับการมีส่วนร่วมที่เข้มข้นที่สุดในวัยกลางคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมั่นคงแล้ว แต่อย่างไรก็ตามระดับอายุกับความเข้มข้นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นไปในลักษณะอายุเพิ่มมากขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะน้อยลงตามไปด้วย

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับแบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมของคนต่างวัยคือ คนต่างมีแนวโน้มที่จะมีแบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมแตกต่างกัน ทั้งนี้ภายใต้บริบทของสังคม บุคคลจะเรียนและมีประสบการณ์ ทำให้ได้มาซึ่งความรู้ ความเชื่อและค่านิยมของสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ ซึ่งเรียกรวม ๆ ว่า วัฒนธรรม

คนที่อยู่ในวัยเดียวกันย่อมผ่านกระบวนการเรียนรู้ ผ่านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เหมือนกัน ทำให้มีวัฒนธรรมเหมือนกัน ในทางตรงกันข้ามคนที่วัยต่างกันย่อมผ่านกระบวนการเรียนรู้ ผ่านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์แตกต่างกัน มีผลให้เกิดวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ลักษณะที่เห็นได้ชัดประการหนึ่งคือ อุดมการณ์ซึ่งเป็นความเชื่ออย่างหนึ่ง คนวัยหนุ่มสาวมีแนวโน้มที่เป็นเสรีนิยม ส่วนคนที่สูงอายุมีแนวโน้มเป็นอนุรักษนิยม ความแตกต่างทางอุดมการณ์ดังกล่าวทำให้ระดับความยึดถือต่อค่านิยมของสังคมแตกต่างกัน กล่าวคือเยาวชนที่เป็นเสรีนิยมมีแนวโน้มจะไม่ยึดมั่นต่อวัฒนธรรมมากนักในขณะที่คนสูงอายุที่เป็นอนุรักษนิยมมีแนวโน้มจะยึดมั่นต่อวัฒนธรรมของสังคม

เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นรากฐานของทัศนคติและค่านิยม ดังนั้นเมื่อบุคคลมีวัยต่างกัน มีวัฒนธรรมต่างกันย่อมมีทัศนคติและพฤติกรรมแตกต่างกันด้วยนั่นคือ คนที่อยู่ในวัยเดียวกันมีแนวโน้มที่จะมีแบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมเหมือนกัน ส่วนคนที่อยู่ในวัยต่างกันจะมีแบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมต่างกัน

การศึกษาของ Paul Larzarsfeld และคณะ และการศึกษาของ Berelson และคณะพบว่าอาชีพ ที่อยู่อาศัย ศาสนา และอุปนิสัยการลงคะแนนเสียงของบุคคลในอดีตเป็นตัวกำหนดสำคัญต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง<sup>21</sup> Leonard Broom และ Phillip Selznick<sup>22</sup> พบว่า มีความแตกต่างกันในการเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ระหว่างผู้มีอายุ เพศ ถิ่นที่อยู่ อาศัย ระบบการศึกษา อาชีพ รายได้ และลักษณะทางสังคมที่แตกต่างกัน และตัวแปรที่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันที่เห็นได้ อย่างชัดเจน คือ การศึกษา รายได้ ที่อยู่อาศัยและอายุ

จากผลการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า "บุคคลมีความนึกคิดทางการเมืองตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของตน"<sup>23</sup>

<sup>21</sup>Icek Ajzen and Martin Fishbein, Understanding Attitude and Predicting Social Behavior (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, Inc., 1980), p. 174.

<sup>22</sup>Leonard Broom and Phillip Selznick, Sociology : A Text with Adapted Reading (New York : Hatper and Row, 1973), p. 526.

<sup>23</sup>สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ พ่องแผ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 19.

Angus Compbell และคณะ<sup>24</sup> เห็นว่า การที่ความแตกต่างของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของตน ทำให้เกิดความแตกต่างในพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง รวมทั้งพฤติกรรมทางการเมืองทั่วไปด้วยเป็นเพราะ

1. การที่บุคคลมีลักษณะทางสังคมต่างกันทำให้เขามีประสบการณ์ต่างกันอันนำไปสู่ความแตกต่างในพฤติกรรมด้วย การที่คนเรามีประสบการณ์เหมือนกันหรือคล้ายกันย่อมทำให้บุคคลมีปฏิกิริยาตอบโต้ที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นบุคคลที่มีลักษณะทางสังคมอย่างเดียวกันอาจมีพฤติกรรมแบบเดียวกันโดยไม่ตั้งใจเลยแบบกันเลย ตัวอย่างเช่น บัจจุบันด้านอายุ บุคคลจะไม่ตระหนักถึงปัญหาด้านบ้านานาญ จนกว่าเขาจะมีอายุครบเกษียณ

2. ในบางกรณี ค่านิยมทางวัฒนธรรมในสังคมเป็นตัวกำหนดบรรทัดฐานเฉพาะอย่าง กล่าวถึงบุคคลที่มีลักษณะทางสังคมอย่างหนึ่งจะต้องมีความสนใจหรือมีพฤติกรรมอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากบุคคลที่มีลักษณะทางสังคมอย่างอื่น เช่น ความเป็นชายและหญิง บรรทัดฐานในสังคม กำหนดให้ผู้ชายต้องรู้เรื่องการเมือง แต่การเมืองไม่ใช่เรื่องของผู้หญิง เป็นต้น

#### แบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมของคนแต่ละวัย

จากแนวความคิด อิทธิพลของฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมที่มีต่อพฤติกรรมลงคะแนนเสียง ได้ชี้ให้เห็นว่า อายุหรือวัยเป็นตัวแปรสำคัญตัวหนึ่งที่มีผลก่อให้เกิดความแตกต่างในทัศนคติและพฤติกรรม อายุเป็นลักษณะขั้นพื้นฐานที่จะช่วยในการวิเคราะห์หรือพยากรณ์ได้หลายอย่าง ในประเด็นแรกเกี่ยวกับวุฒิภาวะ (maturity) กล่าวคือ ความแตกต่างของอายุเป็นความแตกต่างทางชีวภาพที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงของอายุ บุคคลจะมีพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ ความสามารถ นักจิตวิทยาได้มีการแบ่งวัยและพัฒนาการของแต่ละวัยได้หลายแบบ ซึ่งมีเหตุผลในการแบ่งต่างกันอย่างน่าสนใจ ได้แก่<sup>25</sup>

<sup>24</sup>Compbell, et al., The American Voter (New York : Wiley, 1960), pp. 250-251.

<sup>25</sup>สุณีย์ อีรดากร, จิตวิทยาพัฒนาการ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, 2523), หน้า 32-33.

Robert Lane<sup>26</sup> ได้กล่าวถึง แบบแผนการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของคนแต่ละรุ่นไว้ว่า ภายใต้นโยบายการของคนแต่ละวัยบุคคลจะผ่านกระบวนการเรียนรู้ในขั้นตอนที่แตกต่างกันด้วยตัวการที่แตกต่างกันและประสบกับเหตุการณ์ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นคนแต่ละรุ่นจะมีทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

Lane ให้ข้อสังเกตว่า ในช่วงแรกของชีวิตเด็กจะได้รับการอบรมกลมเกลียวทางการเมือง สร้างให้เกิดความสนใจ ทัศนคติ บุคลิกภาพ และความรู้สึกผูกพันต่อหน้าที่พลเมืองช่วงต่อมา ช่วงวัยรุ่น ช่วงนี้จะเป็นช่วงสำคัญที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองเพราะเป็นช่วงที่การตัดสินใจสำคัญ ๆ มีขึ้น เป็นช่วงที่เริ่มมีความสามารถในการคิดลักษณะนามธรรมได้ ดังนั้นคนในวัยนี้จะมีภาพความคิดเชิงอุดมคติ อีกทั้งคนวัยนี้จะเป็นวัยที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองมากกว่าวัยอื่น ๆ คนในวัยนี้จะมีลักษณะเป็นเสรีนิยมสูง ช่วงปลายวัยรุ่น เริ่มต้นวัยผู้ใหญ่ จะเป็นช่วงสำคัญต่อการก่อตัวของทัศนคติทางการเมือง เป็นระยะที่เกิดความตึงเครียดทางจิตใจ เนื่องจากยังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ คนกลุ่มนี้จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แม้จะตระหนักในหน้าที่ของพลเมืองและเชื่อมั่นในควมมีประสิทธิภาพทางการเมืองของตนเอง ทั้งนี้เพราะยังไม่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน คนวัยนี้มักจะยอมรับความคิดทางการเมืองของพ่อแม่ ในวัยผู้ใหญ่สู่วัยกลางคน บุคคลจะมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว มีสถานภาพในกลุ่มสังคม ทำให้เกิดแรงกระตุ้นมีแนวโน้มที่จะสนใจทางการเมือง และเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น และเป็นวัยที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าวัยอื่น สุดท้ายวัยสูงอายุ เป็นวัยสุดท้ายของชีวิต บุคคลที่อายุเกิน 55 ปี จะสูญเสียความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นเพราะห่างจากหน้าที่การงาน เป็นวัยเกษียณอายุ วันนี้จึงมีความเปลี่ยนแปลงให้ความสำคัญต่อหน้าที่พลเมืองในระดับสูง

<sup>26</sup>Robert E. Lane, Political Life : Why and How People Get Involved in Politics (New York : Collier-Macmillan Limited, 1969), p. 219.



Leon Baradat<sup>27</sup> ได้กล่าวถึงแบบแผนของอุดมการณ์ของคนต่างวัยไว้ว่าอายุเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความแตกต่างในการยึดถืออุดมการณ์ โดยที่คนวัยหนุ่มจะให้ความสำคัญเพียงเล็กน้อยกับการรักษาสถานภาพเดิม (status quo) ดังนั้น จะมีแนวโน้มเป็นเสรีนิยม ในทางตรงกันข้าม คนวัยสูงอายุมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนการรักษาสถานะ การดำรงอยู่ของสังคม ทั้งนี้เพราะ คนวัยสูงอายุมีผลประโยชน์ที่จะได้จากการรักษาสถานภาพ ในขณะที่คนหนุ่มไม่มี คนหนุ่มไม่ให้ความสำคัญกับความมั่งคั่ง (wealth) และไม่ให้ความสำคัญกับความรู้สึกเป็นเจ้าของด้วย คนสูงอายุจะมีความรู้สึกว่าเขามีส่วนได้ส่วนเสียในสังคมไม่เพียงเพราะเขาเคยชินกับสังคมเท่านั้น แต่ยังเพราะเขารู้สึกว่าเขาสร้างสังคมขึ้นมาด้วย ส่วนวัยรุ่นจะไม่มีความรู้สึกดังกล่าว ทำให้ไม่ยอมจำนน (conform) ต่อระบบต่อสังคม

---

<sup>27</sup>Leon P. Baradat, Political Ideologies : Their Origin and Impact (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1988), pp. 18-45.



โดยสรุป กล่าวได้ว่า วัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะยึดมั่นอุดมการณ์เสรีนิยม ในขณะที่วัยรุ่นสูงอายุมีแนวโน้มที่จะยึดมั่นอุดมการณ์อนุรักษนิยม

ช้อยันต์ สมุทวนิช ได้ชี้ให้เห็นผลต่างของการยึดถืออุดมการณ์ที่แตกต่างกันซึ่ง มีผลต่อการยึดถือค่านิยมแตกต่างกัน<sup>28</sup> บุคคลที่ยึดถืออุดมการณ์อนุรักษนิยมมักจะยึดมั่นในประเพณีและวิถีชีวิตเดิม มีการเปลี่ยนแปลงช้า มีความเคร่งครัดในระบบอาวุโส ยึดมั่นในบุคคลมากกว่าเหตุผล เชื่อในความคิดของตนอย่างไม่ยอมผ่อนปรนแก้ไข ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ยึดมั่นในอุดมการณ์เสรีนิยม จะเน้นความเป็นอิสระเสรีของปัจเจกชน ไม่เชื่อหรือวางใจอำนาจเด็ดขาด ไม่ชอบบอผู้ใดอำนาจหรือยอมตามคำสั่งการของผู้อื่น โดยไม่คิดไตร่ตรองหาเหตุผลด้วยตนเอง มีใจกว้างพร้อมที่จะรับความแตกต่างทางความคิดเห็น เต็มใจที่จะยอมประนีประนอมผ่อนปรน และรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใหม่ แบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมของคนต่างวัยคือ คนต่างมีแนวโน้มที่จะมีแบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมแตกต่างกัน ทั้งนี้ภายใต้บริบทของสังคมบุคคลจะ เรียบและมีประสบการณ์ ทำให้ได้มาซึ่งความรู้ ความเชื่อและค่านิยมของสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ ซึ่งเรียกรวม ๆ ว่า วัฒนธรรม

คนที่อยู่ในวัยเดียวกันย่อมผ่านกระบวนการเรียนรู้ ผ่านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เหมือนกัน ทำให้มีวัฒนธรรมเหมือนกัน ในทางตรงกันข้ามคนที่วัยต่างกันย่อมผ่านกระบวนการเรียนรู้ ผ่านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์แตกต่างกัน มีผลให้เกิดวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ลักษณะที่เห็นได้ชัดประการหนึ่งคือ อุดมการณ์ซึ่งเป็นความเชื่ออย่างหนึ่ง คนวัยหนุ่มมีแนวโน้มที่เป็นเสรีนิยม ส่วนคนที่สูงอายุมีแนวโน้มเป็นอนุรักษนิยม ความแตกต่างทางอุดมการณ์ดังกล่าวทำให้ระดับความยึดถือค่านิยมของสังคมแตกต่างกัน กล่าวคือ คนหนุ่มที่เป็นเสรีนิยมมีแนวโน้มจะไม่ยึดมั่นต่อวัฒนธรรมมากนัก ในขณะที่คนสูงอายุที่เป็นอนุรักษนิยมมีแนวโน้มจะยึดมั่นต่อวัฒนธรรมของสังคม เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นรากฐานของทัศนคติและค่านิยม ดังนั้นเมื่อบุคคลมีวัยต่างกัน มีวัฒนธรรมต่างกันย่อมมีทัศนคติ และพฤติกรรมแตกต่างกันด้วยนั่นคือคนที่อยู่ในวัยเดียวกันมีแนวโน้มที่จะมีแบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมเหมือนกัน ส่วนคนที่อยู่ในวัยต่างกันจะมีแบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมต่างกัน

<sup>28</sup>ช้อยันต์ สมุทวนิช, ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, 2529), หน้า 23.

เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นรากฐานของทัศนคติและค่านิยม ดังนั้นเมื่อบุคคลมีวัยต่างกัน มีวัฒนธรรมต่างกันย่อมมีทัศนคติ และพฤติกรรมแตกต่างกันด้วยนั่นคือคนที่อยู่ในวัยเดียวกันมีแนวโน้มที่จะมีแบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมเหมือนกัน ส่วนคนที่อยู่ในวัยต่างกันจะมีแบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมต่างกัน

### พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่สำคัญของกระบวนการทางการเมืองสมัยใหม่ และมีความจำเป็นสำหรับระบบการเมืองทุกประเภท ไม่ว่าจะประเทศนั้นจะปกครองด้วยระบอบาโต หรือลัทธิการเมืองใดต่างจัดให้มีการเลือกตั้งแทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งที่เิน หรือแบบใด จุดร่วมสำคัญของการเลือกตั้งได้แก่ การระดมมติมหาชนเพื่อสร้างความชอบธรรม ของการปกครอง การเลือกตั้งไม่ได้หมายถึง เพียงแค่การที่ประชาชนไปลงคะแนนเสียง (voting) เลือกตัวแทนเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายถึงการที่ประชาชน<sup>30</sup>

1. สามารถกำหนดผู้ที่จะเข้า หรือออกจากการดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง
2. สร้างความชอบธรรมให้แก่ระบอบการปกครอง เนื่องจากเป็นผลการแสดงออกซึ่ง

เจตนารมณ์ของประชาชนในลักษณะ

2.1 เปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือผู้ปกครองโดยสันติ ทำให้รัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาลในนามของประชาชนเพราะได้รับความยินยอมมาให้ เข้าปฏิบัติหน้าที่จากประชาชน

2.2 ทำให้ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองเกิดความผูกพันกับนโยบายของรัฐบาลที่ตนเลือกขึ้นไป และทำให้เกิดความรู้สึกที่ว่าตนมีส่วนในการปฏิบัตินโยบายนั้น

<sup>30</sup>ศูนย์วิจัยวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี, "ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี" (2527), หน้า 15 - 16.

3. เป็นกลไกเชื่อมโยงสะท้อนทัศนคติของสาธารณะชนต่อนโยบายของรัฐ และกำหนดแนวทางของนโยบายในการบริหารประเทศจากสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่เกือบจะขาดไม่ได้สำหรับการเมืองสมัยใหม่ในทุกระบบ ความพยายามที่จะทำความเข้าใจแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จึงเป็นสิ่งที่นักรัฐศาสตร์โดยเฉพาะในประเทศตะวันตกให้ความสนใจศึกษาพฤติกรรมดังกล่าวมารวมถึงศตวรรษ

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในสมัยแรกนั้น มุ่งศึกษาถึงอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจของสังคมของบุคคล (ที่บ่งชี้โดย เพศ ระดับการศึกษาอาชีพ และรายได้) ที่มีต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เช่น การศึกษาวิจัยของ Merriam และ Gosnell พบว่า ในกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำมีความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองคล้ายคลึงกัน<sup>31</sup>

Broom and Selznick ได้ทำการสำรวจประชากรวิจัยทั้งหมด เมื่อ ค.ศ. 1964 โดยทำการสำรวจ 2 สัปดาห์หลังการเลือกตั้ง พบว่า มีความแตกต่างกันในการเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งระหว่างผู้มีอายุ เพศ เชื้อชาติ ถิ่นที่อยู่ การอยู่อาศัยในเมือง และชนบท ระดับการศึกษา ฐานะการงาน อาชีพ ระดับรายได้ และลักษณะทางสังคมที่แตกต่างกันตัวแปรที่ก่อให้เกิดความแตกต่างที่เห็นได้ชัดคือการศึกษา รายได้ ถิ่นที่อยู่อาศัย อายุ<sup>32</sup>

จากผลการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่กล่าวมาแล้วนี้ สรุปออกมาเป็นประโยคสั้น ๆ ได้ว่า "บุคคลมีความนึกคิดทางการเมืองตามฐานะทางสังคมของตน"<sup>33</sup>

<sup>31</sup>Charles E. Merriam and Harold F. Gosnel, Non - Voting : Causes and Methods of Control (New York : University of Chicago Press, 1924).

<sup>32</sup>Leonard Broom and Phillip Selznick, Sociology : A Text with Adapted Reading (New York : Harper & Row, 1973), p. 526.

<sup>33</sup>สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 19.

ในกรณีของไทยนั้น สภาพการณ์ไม่แตกต่างจากประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ที่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นไปโดยผ่านการระดมมากกว่าความสมัครใจของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ทำให้หลักการของความเท่าเทียมกันในโอกาสอันเป็นหลักฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตยเสียไป<sup>34</sup> ผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีโอกาสชนะเลือกตั้งน้อยลง

ในทางรัฐศาสตร์ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการไปออกเสียงเลือกตั้งได้ให้ความสนใจอย่างมาก ในเรื่องอายุ (age) และกลุ่มรุ่น (generation) ต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยถือว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของอิทธิพลทางสังคม (social bases) ที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการออกเสียงเลือกตั้งบางคน<sup>35</sup> ให้ความสำคัญแก่กลุ่มรุ่น ว่ามีอิทธิพลต่อแบบแผนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสูงมาก

---

<sup>34</sup>สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ฟ่องแผ้ว, พฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527).

<sup>35</sup>Martin Harrop and William L. Miller, Elections and Voters : A Comparative Introduction (London : Macmillan Education Ltd., 1987); K. Thomson, "A cross-National Analysis of Orientation", Comparative Political Studies, 1971), pp. 3-20.

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในไทย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทยได้เกิดขึ้นหลังจากที่มีนักสังคมศาสตร์ที่สนใจด้านพฤติกรรมสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศมากขึ้น ในช่วงระยะเวลาไม่นานมานี้ และการศึกษาวิจัยพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่าที่ผ่านมาโดยมากนักวิชาการจะให้ความสนใจกับอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลเป็นเบื้องต้น สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมดังกล่าวบังชี้จากการศึกษา อาชีพ กลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่มวัฒนธรรม ต่อมาได้ให้ความสนใจอิทธิพลของปัจจัยด้านจิตวิทยาสังคม หรือความรู้สึกด้านการเมือง เช่น ความสนใจทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง (political trust) ความรู้สึกผิดแปลกสภาวะทางการเมือง (political alienation) การสังกัดกลุ่ม หรือการสังกัดพรรคการเมืองบางพรรค<sup>48</sup> เป็นต้น

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในไทยที่นักวิจัยได้ศึกษาค้นคว้าไว้นั้น พอดีสรุปรวบรวมผลการวิจัยตามแนวความผิดที่ใช้ในการอธิบายปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ 3 ประเด็นต่อไปนี้

1. ปัจจัยสถานภาพส่วนบุคคลโดยเฉพาะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล เช่น เพศ อายุ รายได้ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น
2. ปัจจัยด้านจิตวิทยาสังคมของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกด้านการเมือง เช่น ความสนใจทางการเมือง ความเชื่อทางการเมืองทัศนคติทางการเมืองทั้งด้านทัศนคติที่มีต่อการเลือกตั้ง และทัศนคติที่มีต่อบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ความนิยมที่มีต่อพรรคการเมือง เป็นต้น

<sup>47</sup>Neimi and Weisberg, Controversies in American Voting Behavior, p. 13.

<sup>48</sup>สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ฟองแก้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 15-16.

3. ปัจจัยสถานการณ์แวดล้อมซึ่งเกิดขึ้นเฉพาะสมัยที่มีการเลือกตั้ง เช่น การแข่งขันกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งในบางสมัย จำนวนบุคคลที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น

### ปัจจัยสถานการณ์ส่วนบุคคล

ปัจจัยในส่วนนี้ได้แก่ องค์ประกอบในด้านตัวแปรประชากร (demographic variables) ซึ่งเน้นในเรื่องสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ถิ่นที่อยู่อาศัย ฯลฯ โดยจะแยกแยะพิจารณาผลการวิจัยพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในไทย ตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. เพศเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จากการวิจัยของ Hugh A. Bone และ Austin Ranney พบว่าเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนที่มีการศึกษาต่ำ แต่ในกลุ่มของผู้ที่มีการศึกษาสูง ความแตกต่างในการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างเพศชาย และเพศหญิงจะลดน้อยลง<sup>49</sup> สำหรับการศึกษาวิจัยในไทยนั้นก็พบว่าเพศชายเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง เช่นกัน การศึกษาวิจัยของ วิภาภรณ์ ปราโมช ณ อยุธยา พบว่าเพศชายมีความรู้ความสนใจ และความเข้าใจในการเลือกตั้งมากกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะเพศชายผู้มีการศึกษาระดับปานกลางถึงสูงและมีฐานะเศรษฐกิจสังคมสูงจะมีทัศนคติที่ดี และแสดงความกระตือรือร้นในการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าเพศหญิงที่มีการศึกษาต่ำและมีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ<sup>50</sup>

<sup>49</sup>Bone and Ranney, Politics and Voters, p. 107.

<sup>50</sup>วิภาภรณ์ ปราโมช ณ อยุธยา, "การศึกษาทัศนคติทางการเมือง ความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขตกรุงเทพมหานคร, วันที่ 4 เมษายน 2519 " (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษา วิชาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 101-102.



การศึกษาของ มานะศรี ขงเจริญ เกี่ยวกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ของ นักศึกษาไทยนั้น ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชายมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านักศึกษาหญิง<sup>51</sup>

สำหรับประเด็นการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยการถูกระดม หรือด้วยความสันทัดของ ตนเองนั้น จากการศึกษาวิจัยของ ไพรัตน์ เตชะเสถียร พบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิ ออกเสียงเลือกตั้งโดยถูกระดมมากกว่าเพศชาย และเพศชายมีความรู้ทางการเมืองมากกว่า เพศหญิง<sup>52</sup>

ส่วนการวิจัยของ สัจจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ฝ่องแผ้ว ซึ่งทำการศึกษาริวิจัย พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทยในปี พ.ศ. 2522 และ พ.ศ. 2526 นั้น พบ ว่าในประเด็นของเพศนั้น เพศชายจะไปลงคะแนนเสียงโดยมีการตัดสินใจได้เร็วกว่าเพศหญิง เล็กน้อยและในการเลือกผู้สมัครจะเลือกโดยคำนึงถึงพรรค คำนึงถึงนโยบายของพรรคมากกว่า เลือกบุคคล และมีความเป็นตัวของตัวเองในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครมากกว่าเพศหญิงอีกด้วย<sup>53</sup>

ผลการวิจัยของ จุฑาทิพย์ สุขรังสรรค์ พบว่า เพศชายจะไปลงคะแนนเสียง ด้วยความสันทัดของตัวเองมากกว่ามีแนวโน้มเลือกพรรคมากกว่าเลือกตัวบุคคล และในการเลือก พรรคนั้น เพศชายก็จะคำนึงถึงนโยบายของพรรคมากกว่าเพศหญิง มีความเป็นตัวของตัวเอง ในการตัดสินใจมากกว่า ในขณะที่เพศหญิงมีโอกาสที่จะไปลงคะแนนเสียง เพราะถูกชักจูงหรือ

<sup>51</sup>มานะศรี ขงเจริญ, "การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาไทย : ศึกษา เฉพาะกรณีนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 และ 5 มหาวิทยาลัยรามคำแหง", หน้า 214-215.

<sup>52</sup>ไพรัตน์ เตชะเสถียร, "การออกเสียงเลือกตั้งในอำเภอป่าตอง : ศึกษาเฉพาะ กรณีการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในอัตราสูง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการ ปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 109.

<sup>53</sup>สัจจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ฝ่องแผ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ของคนไทย, หน้า 226-227.

ตามคนอื่นไปมากกว่าผู้ลงคะแนนเสียงเพศชาย ส่วนความแตกต่างในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น ปรากฏว่า ทั้งเพศชายและหญิงไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในอัตราที่ใกล้เคียงกัน โดยเพศหญิงมีอัตราในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสูงขึ้นกว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปในครั้งก่อน

สรุปได้ว่า เพศมีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ความสนใจทางการเมือง และความรวดเร็วในการตัดสินใจทางการเมือง โดยเพศชายจะรับรู้ข่าวสารมีความเข้าใจทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ยังมีความสนใจ และไปลงคะแนนเสียงมากกว่าเพศหญิงและสามารถตัดสินใจเลือกผู้สมัครได้อย่างรวดเร็วแน่นอน มีการตัดสินใจที่เป็นตัวของตัวเองและตัดสินใจได้รวดเร็วกว่าเพศหญิง<sup>54</sup>

2. อายุ ผลการวิจัยของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านพบว่าระดับอายุที่มีความสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุดคือ กลุ่มอายุวัยกลางคนและหลังจากนั้นจะค่อย ๆ ลดลงทีละน้อยในวัยสูงอายุ ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเมืองไทยและสรุปไว้ว่า ผู้ที่มีอายุในวัยกลางคน คืออายุ 40 - 50 ปี จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด และเป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ที่มีอายุน้อยจะมีจำนวนเพียงน้อยนิดเท่านั้น ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและในบางประเทศจะมีเพียงร้อยละ 4 หรือ 5 ของประชากรทั้งหมดเท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะบุคคลในวัยดังกล่าวเป็นวัยที่กำลังทำงาน หรือศึกษาเล่าเรียน เมื่อมีการเลือกตั้งจึงไม่ได้ให้ความสนใจกับการไปออกเสียง ดังนั้นผู้ที่ไปออกเสียงเลือกตั้งมากที่สุดคือ ผู้ที่อยู่ในวัยกลางคน<sup>55</sup>

<sup>54</sup> จุฑาทิพย์ สุขรังสรรค์, "พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 175.

<sup>55</sup> ชัยอนันต์ สมุทวณิช, "การเมืองเปรียบเทียบ : วิชาการและแนวทางการศึกษา," รัฐศาสตร์ : สถานภาพและพัฒนาการ, สมบัติ จันทรวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2521), หน้า 105.

จากการศึกษาของ จิรายุทธ วัจนะรัตน์ เกี่ยวกับการไม่ไปออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนนี้พบว่า ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 50 - 59 ปี มีแนวโน้มที่จะมีความรู้ ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ<sup>56</sup>

ผลการศึกษาของ กนก บิณศิริวานิช ก็มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาริวิจัย ของนักวิชาการที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ซึ่งเขาสรุปว่าอายุทำให้เกิดความแตกต่างในความรู้ ความเข้าใจในการเลือกตั้ง ความสนใจต่อการเลือกตั้งและการนิยมพรรคใดพรรคหนึ่งโดยเฉพาะ ในกลุ่มผู้ที่มีอายุสูงขึ้นจะเห็นได้อย่างชัดเจน<sup>57</sup> ผลการวิจัยของ จุฑาทิพย์ สุขรังสรรค์ พบว่าผู้มีอายุตั้งแต่ 41 ปี ขึ้นไป จะไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าผู้ผู้อยู่ในวัยหนุ่มสาวและวัยกลางคน แต่มีแนวโน้มจะถูกชักจูงให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ง่ายกว่า ในการตัดสินใจเลือกตัวผู้สมัครนั้นก็คำนึงถึงตัวบุคคลมากกว่าพรรค สามารถตัดสินใจได้รวดเร็วและแน่นอนกว่าผู้มีอายุน้อย<sup>58</sup>

<sup>56</sup>จรรยา สุภาพ, ระบบการเมืองเปรียบเทียบ ประชาธิปไตย : เพื่อดิจการ และหลักวิเคราะห์การเมืองแผนใหม่ (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 233 - 234.

<sup>57</sup>จิรายุทธ วัจนะรัตน์, "การไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2524 เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 218.

<sup>58</sup>กนก บิณศิริวานิช, "พฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 8 กรุงเทพมหานคร", หน้า 201.

3. การศึกษา จากการศึกษาทางรัฐศาสตร์โดยทั่วไป พบว่าการศึกษามีความสัมพันธ์กับการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง กล่าวคือคนยิ่งมีการศึกษาสูงยิ่งเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสูง การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะผู้ที่ได้รับการศึกษาก็มีความสำนึกในบทบาทของผู้บริหาร คือ รัฐบาล เนื่องจากได้รับรู้ข่าวสารทางการเมือง ซึ่งนับเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย<sup>59</sup> นอกจากนี้ การศึกษาที่สูงขึ้นยังมีผลอย่างมากต่อการดำรงชีวิตในแง่ที่จะทำให้บุคคลมีโลกทัศน์ที่กว้างขวางมีความรู้เพิ่มขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงในรสนิยมและเตรียมตัวเพื่อที่จะประกอบอาชีพ<sup>60</sup>

สำหรับผลการวิจัยในประเทศไทยก็พบว่า การศึกษามีอิทธิพลต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เช่น การศึกษาของ วิภาภรณ์ ปราโมช ณ อยุธยา พบว่า การศึกษามีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองแบบรัฐสภาอย่างค่อนข้างชัดเจน นั่นคือร้อยละเฉลี่ยของผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้จะเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษา กล่าวคือ ผู้ที่ไม่รู้หนังสือจนถึงได้รับการศึกษาสูงสุดแค่ ป.7 จะมีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองแบบรัฐสภาสูงเพียงร้อยละ 8.7 ในขณะที่พวกเขาจบระดับอุดมศึกษาหรือสูงกว่านั้นมีความเข้าใจในเรื่องนี้สูงถึงร้อยละ 66.7<sup>61</sup> ผลการศึกษาของ ศุภชัย เขียมละออ พบว่า ระดับการศึกษาของผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับ

---

<sup>59</sup>Gabriel A. Almond and Sidney Verba, Education and Political Development, ed. James S. Coleman (Princeton, New Jersey : Princeton University Press, 1965), p.20.

<sup>60</sup>Seymour Martin Lipset, Political Man (Garden-city : Doubleday, 1960), p. 56 อ้างในจิรายุทธ วัจนะรัตน์, "การไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งซ่อม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2524 เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร", หน้า 32.

<sup>61</sup>วิภาภรณ์ ปราโมช ณ อยุธยา, "ทัศนคติทางการเมือง ความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในการเลือกตั้ง ของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขต กรุงเทพมหานคร วันที่ 4 เมษายน 2519", หน้า 105.

การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกล่าวคือ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีระดับการศึกษาสูงจะไปลงคะแนนเสียงด้วยความสำนึกของตัวเอง ในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีระดับการศึกษาต่ำ<sup>62</sup>

จตุทาธิพย์ สุขรังสรรค์ พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยความสำนึกของตัวเองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ซึ่งมักจะไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยการถูกระดม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อัตราการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้มีการศึกษาสูงน้อยกว่าอัตราการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้ที่มีการศึกษาต่ำ แต่ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีความเป็นตัวของตัวเองในการตัดสินใจ และสามารถตัดสินใจได้รวดเร็วและแน่นอนกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ และมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยคำนึงถึงพรรคมากกว่าตัวบุคคลโดยให้ความสำคัญกับนโยบายของพรรคมากกว่าประเด็นอื่น<sup>63</sup>

สุจิต บุญบงการและ พรรคักดี ผ่องแผ้ว ได้ทำการศึกษาวิจัยพฤติกรรมการณ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย เมื่อคราวเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2522 และ 2526 สรุปเกี่ยวกับอิทธิพลของการศึกษาที่มีผลต่อพฤติกรรมการณ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไว้ว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มไปลงคะแนนเสียงด้วยความสำนึกในหน้าที่พลเมืองมากกว่า ผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ถูกชักจูงให้ไปลงคะแนนเสียงได้ยากกว่า มีแนวโน้มตัดสินใจว่าจะเลือกใครได้เร็วและแน่นอนกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนโดยคำนึงถึงพรรคมากกว่าตัวบุคคลและให้ความสำคัญกับนโยบายพรรคมากกว่า<sup>64</sup>

<sup>62</sup>ศุภชัย เอี่ยมละเอียด, "พฤติกรรมการณ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในองค์การปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเมืองพัทยา เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2528" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 58.

<sup>63</sup>จตุทาธิพย์ สุขรังสรรค์, "พฤติกรรมการณ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร," หน้า 175.

<sup>64</sup>สุจิต บุญบงการ และ พรรคักดี ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการณ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 227.

สรุปได้ว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแตกต่างกันออกไปตามระดับการศึกษาของแต่ละคน แต่ทั้งนี้หลักการดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นทุกครั้งเสมอไป ดังการสำรวจการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพมหานครเมื่อปี 2512 ปรากฏว่าผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากที่สุด คือ 49% เป็นผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่ำ จบการศึกษาเพียงระดับ ป. 1 - ป. 4 เท่านั้นในขณะที่ผู้มาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงน้อยที่สุดคือ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะคนไทยไปลงคะแนนเสียงด้วยความสำนึกว่าเป็นหน้าที่มากกว่า เพื่อแสดงออกซึ่งความต้องการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือควบคุมรัฐบาล หรือเพื่อให้คนที่ตนพอใจเข้าไปทำงาน ดังนั้น เมื่อการไปลงคะแนนเสียงจึงเป็นไปได้ง่าย การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นไปในแบบที่ถูกระดม (mobilized participation)<sup>65</sup> โดยเฉพาะในกลุ่มคนที่มีการศึกษาต่ำมักจะถูกระดมได้ง่าย ผลการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในประเทศไทยที่กำลังพัฒนา จึงมักจะออกมาในลักษณะที่ผู้มีการศึกษาในระดับต่ำไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากกว่า ผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูง

4 อาชีพ เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล การวิจัยของ วิภาภรณ์ ปราโมช ณ อยุธยา พบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพรับราชการ และ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการปกครองแบบรัฐสภาสูงกว่าประชาชน ที่ประกอบอาชีพเอกชน ส่วนตัวและแม่บ้าน<sup>66</sup>

การศึกษาของ จิรายุทธ วัจนะรัตน์ สรุปได้ว่าอาชีพของประชาชนที่ต่างกันมีอิทธิพลต่อความรู้ ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย กล่าวคือ ประชาชนที่ประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจจะมีความรู้ ความเข้าใจในระบบการเมือง

<sup>65</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 242 - 243.

<sup>66</sup> วิภาภรณ์ ปราโมช ณ อยุธยา, "ทัศนคติทางการเมือง ความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในการเลือกตั้ง ของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพมหานคร วันที่ 4 เมษายน 2519," หน้า 107.

การปกครองแบบประชาธิปไตยสูงสุด รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย-ธุรกิจ นักเรียน-นักศึกษา แม่บ้าน กรรมกร และเกษตรกร ตามลำดับ<sup>67</sup>

ผลการศึกษาของ สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ฝ่องแพ้ว พบว่าอาชีพจะมีความสอดคล้องกับการศึกษา คือผู้ที่ประกอบอาชีพที่ต้องใช้การศึกษาสูง เช่น ครู อาจารย์ ข้าราชการและนักธุรกิจ ไปลงคะแนนเสียงโดยสามัญในหน้าที่ของพลเมืองดีเป็นสิ่งสำคัญ และตัดสินใจเลือกผู้สมัครได้รวดเร็ว แนนอนกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร หรือกรรมกร และในการเลือกนั้น ก็จะให้ความสำคัญกับพรรคมากกว่าตัวบุคคล โดยเน้นในเรื่องนโยบายของพรรค ส่วนบรรดาผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรและกรรมกรนั้นจะเลือก โดยคำนึงถึงความสามารถของผู้สมัครที่จะหาประโยชน์ให้กับตนเป็นสิ่งสำคัญ<sup>68</sup>

ผลการวิจัยของ จุฑาทิพย์ สุขรังสรรค์ พบว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานเอกชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ และนักธุรกิจ รวมทั้งพ่อค้า แม่ค้า ไปด้วยสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสูงกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ แต่ผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นพ่อค้า แม่ค้า มีแนวโน้มที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยถูกชักจูงได้ง่ายกว่ามีความเป็นตัวของตัวเองในการตัดสินใจน้อยกว่า และตัดสินใจได้ช้ากว่าผู้ที่ประกอบอาชีพกลุ่มอื่น ๆ โดยมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยคำนึงถึงตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง และมีความแน่นอนในการตัดสินใจสูงกว่าอาชีพอื่น<sup>69</sup>

<sup>67</sup>จรัญพร วัจนะรัตน์, "การไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2524 เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร," หน้า 221.

<sup>68</sup>สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ฝ่องแพ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 227 - 228.

<sup>69</sup>จุฑาทิพย์ สุขรังสรรค์, "พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร," หน้า 176.

5. ฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งจำแนกโดยรายได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล

จากผลการศึกษาของ วิภากรณ์ ปราโมช ณ อยุธยา พบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะมีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองแบบรัฐสภาสูง และระดับความรู้ ความเข้าใจในระบบการเมืองแบบรัฐสภานี้จะค่อย ๆ ลดต่ำลงตามฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม ที่ลดต่ำลง<sup>70</sup>

ผลการศึกษาของ จิรายุทธ วัจนะรัตน์ ก็มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิภากรณ์ ปราโมช ณ อยุธยา กล่าวคือ ประชาชนที่มีรายได้สูงจะมีความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง และมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจน จากผลการวิจัยการเลือกตั้งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2518 โดยทำการสุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 2,400 คน พบว่าผู้ที่มีรายได้สูงไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงที่สุดร้อยละ 53 ผู้ที่มีรายได้ปานกลาง ซึ่งกำหนดให้เป็นผู้มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 1,000 - 3,000 บาท ไปใช้สิทธิร้อยละ 38.71 และผู้ที่มีรายได้ต่ำ คือ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 1,000 บาท ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพียงร้อยละ 31.80<sup>71</sup>

ผลการศึกษาของ ไพรัตน์ เตชะเสถียร พบว่า ผู้ที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยความสำนึกของตนเองมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย<sup>72</sup> การวิจัยของ จุฑาทิพย์ สุขรังสรรค์ พบว่า ผู้ที่มีรายได้สูงไปลงคะแนนเสียงจำนวนสูงที่สุด กลุ่มผู้มีรายได้ในระดับตั้งแต่ 6,001 บาทขึ้นไป โดยมีอัตราผู้ไปใช้สิทธิเป็นจำนวนถึงร้อยละ 85 ในขณะที่ผู้มีรายได้ระดับปานกลาง (3,001 - 6,000 บาท) ไปใช้สิทธิร้อยละ 70 และกลุ่มผู้ไปใช้สิทธิต่ำที่สุด คือกลุ่มผู้มีรายได้ต่อเดือนในระดับต่ำ (3,000 บาทลงมา) ไปใช้สิทธิเพียงร้อยละ 53 เท่านั้น<sup>73</sup>

<sup>70</sup>วิภากรณ์ ปราโมช ณ อยุธยา, "การศึกษาเรื่องทัศนคติทางการเมือง...", หน้า 108.

<sup>71</sup>จิรายุทธ วัจนะรัตน์, "การไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง...", หน้า 220.

<sup>72</sup>ไพรัตน์ เตชะเสถียร, "การออกเสียงเลือกตั้ง...", หน้า 109.

<sup>73</sup>จุฑาทิพย์ สุขรังสรรค์, "พฤติกรรมการลงคะแนนเสียง...", หน้า 130.



ผลการวิจัยของ ศุภชัย เอี่ยมละเอียด พบว่า รายได้ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร กล่าวคือ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีรายได้สูงจะตัดสินใจ ตกลงใจเร็วกว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีรายได้ต่ำ<sup>74</sup>

6. ถิ่นที่อยู่ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมการเมืองของบุคคล จากผลการวิจัยของ สุจิต บุญบงการ และพรรคดี ผ่องแผ้ว พบว่า ผู้ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร มีแนวโน้มไปลงคะแนนเสียง เพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่มากกว่ากลุ่มอื่น ส่วนผู้ที่อยู่ในชนบทมีแนวโน้มไปลงคะแนนเสียงเพราะเป็นหน้าที่น้อยที่สุด และผู้ลงคะแนนเสียงในชนบทยอมรับว่าไปลงคะแนนเสียงเพราะถูกชักชวนมากกว่าในเขตกรุงเทพมหานคร<sup>75</sup>

การวิจัยของ พรรคดี ผ่องแผ้ว พบว่า ชาวกรุงเทพมหานครส่วนมากจะลงคะแนนเสียงโดยเลือกเป็นพรรค เขตด้านในของกรุงเทพมหานครจะเน้นการเลือกเป็นพรรคสูงกว่าเขตรอบนอก และในเขตรอบนอกจะมีความนิยมในตัวผู้สมัครคนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษ<sup>76</sup>

การวิจัยของ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่า ผู้อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตเมืองมีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะเชื่อว่าเป็นหน้าที่พลเมืองเลือกผู้สมัครเป็นพรรค และได้ตัดสินใจไว้นานแล้ว ในขณะที่ผู้มีที่อยู่อาศัยในชนบทไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้สมัครและตัดสินใจเลือกผู้สมัครช้ากว่าผู้อาศัยอยู่ในเขตเมืองและกรุงเทพมหานคร<sup>77</sup>

<sup>74</sup>ศุภชัย เอี่ยมละเอียด, "พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียง...", หน้า 62.

<sup>75</sup>สุจิต บุญบงการ และ พรรคดี ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 134 - 135.

<sup>76</sup>พรรคดี ผ่องแผ้ว, แบบแผนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของชาวกรุงเทพมหานคร: ศึกษาจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2526 และเลือกตั้งซ่อม 2528 (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529); หน้า 27.

<sup>77</sup>กรมการปกครอง, รายงานวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2529 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2530), หน้า 177.

ถึงแม้ว่านักวิชาการไทยจะได้นำแนวความคิดในเรื่อง ปัจจัยสภาพภาพส่วนบุคคลซึ่ง  
เป็นฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมาใช้อธิบายพฤติกรรมการณ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง  
คนไทยในการวิจัยการเลือกตั้งหลาย ๆ ครั้ง และหลาย ๆ รูปแบบ ทั้งการเลือกตั้งทั่วไปการ  
เลือกตั้งในองค์การปกครองท้องถิ่น การเลือกตั้งซ่อมแทนตำแหน่งที่ว่างก็ตาม แต่จากการวิจัย  
ในแต่ละครั้งปัจจัยฐานะทางเศรษฐกิจสังคม มีอาจใช้อธิบายการเลือกตั้งในแต่ละครั้งได้อย่าง  
สมบูรณ์สมเหตุสมผลไปทุกการเลือกตั้ง ในการวิจัยบางครั้งกลับได้ผลที่คัดค้านกับทฤษฎีปัจจัย  
สภาพภาพทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการณ์การเลือกตั้ง เช่นการวิจัยของ กนก  
ปิลศิรวณิช พบว่า ปัจจัยสภาพภาพเศรษฐกิจสังคม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม  
อาชีพ ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างในการใช้สิทธิเลือกตั้งและปัจจัยเรื่อง เพศฐานะเศรษฐกิจสังคม  
สัญชาติ ไม่ทำให้เกิดความแตกต่าง ในการไปใช้สิทธิ<sup>78</sup> และผลการวิจัยของ ศุภชัย เอี่ยมละออ  
พบว่า ปัจจัยสภาพภาพเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ รายได้ภูมิลำเนา ที่อยู่อาศัยไม่มีความ  
สัมพันธ์กับการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง<sup>79</sup>

การนำเอาทฤษฎีปัจจัยกำหนดซึ่งเน้นปัจจัยสภาพภาพทางเศรษฐกิจสังคมมาอธิบายการ  
เลือกตั้งของไทยนั้น ผลการวิจัยปรากฏว่าทฤษฎีนี้ไม่อาจใช้อธิบายการเลือกตั้งได้อย่างสมเหตุ  
สมผลทุกครั้งและไม่สามารถอธิบายได้ว่าทำไมผู้เลือกตั้งจึงมีพฤติกรรม เช่นนั้นทำให้นักวิชาการไทย  
ได้นำเอาปัจจัยด้านจิตวิทยาสังคมของบุคคลมาใช้อธิบายพฤติกรรมการณ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของ  
คนไทย

### ปัจจัยด้านจิตวิทยาสังคมของบุคคล

การศึกษารายการเลือกตั้งในไทยนั้น นักวิชาการส่วนใหญ่ได้สนใจที่จะนำประเด็นใน  
เรื่อง ปัจจัยด้านจิตวิทยาสังคมของบุคคลมาใช้อธิบายพฤติกรรมการณ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดย  
เน้นปัจจัยในด้านทัศนคติทางการเมืองความสนใจทางการเมือง และความผูกพันที่บุคคลมีต่อ  
พรรค ความนิยมมีต่อผู้สมัคร โดยมีผลการวิจัยตามประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

<sup>78</sup>กนก ปิลศิรวณิช, "พฤติกรรมการณ์การเลือกตั้ง...", หน้า 200.

<sup>79</sup>ศุภชัย เอี่ยมละออ, "พฤติกรรมการณ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง...", หน้า 58.

1. **ทัศนคติทางการเมือง** นักวิชาการไทยให้ความสนใจกับปัจจัยในด้านทัศนคติทางการเมือง โดยเห็นว่าทัศนคติทางการเมืองจะเป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการเลือกตั้งของบุคคล เพราะทัศนคติเป็นที่มาของการกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลถ้าบุคคลมีความรู้ หรือทัศนคติที่ดีต่อระบบการเมือง เลื่อมใสต่อระบบการเมือง เขาก็จะมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ในขณะที่ถ้าบุคคลใดมีความรู้สึกหรือทัศนคติไม่ดี ต่อระบบการเมือง ต่อรัฐบาลหรือ ส.ส. พวกเขา ก็ควรจะแยกตัวออกจากการเลือกตั้งและไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

แต่ผลการวิจัยที่พบในการวิจัยการเลือกตั้งของไทยนั้น คัดค้านกับแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือผลการวิจัยส่วนมากพบว่า **ทัศนคติทางการเมือง** มีอิทธิพลเพียงเล็กน้อย กับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เช่น

การวิจัยของ **พรศักดิ์ พ่องแผ้ว และ จรุง สุภาพ พบว่า**<sup>80</sup> ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีทัศนคติที่ดีต่อการเลือกตั้ง และต่อบทบาทของ ส.ส. แต่ปัจจัยดังกล่าวไม่ได้เป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อการไปลงคะแนนเสียงมากนักเพราะผู้ไปลงคะแนนเสียงส่วนมากไป ในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ที่พึงกระทำของความเป็นพลเมืองดียิ่งกว่ามุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารประเทศ<sup>81</sup>

การวิจัยของ **ร.ต.อ.อุทัยวรรณ แก้วสอาด พบว่า** การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดนครบาลมิได้ขึ้นอยู่กับความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจในระบบการเมือง แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ข้าราชการตำรวจในสังกัดนครบาลไปลงคะแนนเสียงเพราะเป็นหน้าที่อันหนึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบในระบบการเมือง<sup>82</sup>

<sup>80</sup> ทิตยา สุวรรณะชญ, "ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรม", วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 17 (ตุลาคม 2520) : 600.

<sup>81</sup> สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ พ่องแผ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 164 - 165.

<sup>82</sup> จรุง สุภาพ และ พรศักดิ์ พ่องแผ้ว, เอกสารการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดบุรีรัมย์แทนตำแหน่งที่ว่าง 28 สิงหาคม 2526 (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527), หน้า 153.

การวิจัยของสุจิต บุญบงการและ พรศักดิ์ พ่องแผ้ว ก็พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ลงคะแนนเสียงไปลงคะแนนโดยไม่ได้คำนึงถึงการทำงานของ ส.ส. และนโยบายที่ผ่านมาของรัฐบาลเท่าใดนัก การที่ผู้ลงคะแนนเสียงไปออกเสียงทั้ง ๆ ที่ไม่พอใจในบทบาทที่ผ่านมาของ ส.ส. ทำหน้าที่เป็นรัฐบาลหรือควบคุมรัฐบาล แต่ต้องการให้เป็นปากเสียงแทนตน<sup>83</sup> ดังนั้นการเลือกตั้งจึงเป็นการปฏิบัติตามที่พลเมือง

2. ความสนใจทางการเมือง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง กล่าวคือ ผู้มีความสนใจทางการเมืองสูงจะมีแนวโน้มไปลงคะแนนเลือกตั้งสูง และมีแนวโน้มเลือกพรรคมากกว่าบุคคล<sup>84</sup>

จากการวิจัยของ จรุง สุภาพ และพรศักดิ์ พ่องแผ้ว พบว่าความสนใจทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น<sup>85</sup> และการวิเคราะห์ วิจัยของ จรุง สุภาพ และ พรศักดิ์ พ่องแผ้ว เกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการบริหารการเลือกตั้งในการเลือกตั้งซ่อมจังหวัดมุกดาหาร 14 สิงหาคม 2526 ก็ได้ผลเช่นเดียวกันว่าความสนใจทางการเมืองไม่ได้เป็นสาเหตุสำคัญของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง<sup>86</sup>

<sup>83</sup>สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ พ่องแผ้ว, พฤติกรรมของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 181.

<sup>84</sup>จรุง สุภาพ และ พรศักดิ์ พ่องแผ้ว, เอกสารการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดบุรีรัมย์แทนตำแหน่งที่ว่าง 26 สิงหาคม 2526, หน้า 146.

<sup>85</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า 154.

<sup>86</sup>จรุง สุภาพ และ พรศักดิ์ พ่องแผ้ว, รายงานการวิจัยเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดมุกดาหาร 14 สิงหาคม 2526 (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527), หน้า 135.

3. ความผูกพันหรือความนิยมต่อพรรคและผู้สมัคร เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศตะวันตก สำหรับการวิจัยในไทยนั้น เป็นการวิจัยการเลือกตั้งในประเด็นเรื่องความผูกพันที่มีต่อพรรคไม่มากนัก

การวิจัยของ สุจิต บุญบงการ และ พรรคักดี พ่องแพ้ว เมื่อพิจารณาถึงประเด็นของความผูกพันและความสม่ำเสมอในการเลือกตั้งพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเป็นระยะเวลานานแสดงว่าความผูกพันที่มีต่อพรรคการเมืองมีไม่มากนัก ส่วนในเขตเลือกตั้งในต่างจังหวัดนั้น ถ้ามีการเลือกตั้งพรรคใดพรรคหนึ่งอย่างสม่ำเสมอแล้วก็จะ เป็นอิทธิพลของผู้สมัครเป็นสำคัญ ดังนั้นถ้าจะสร้างความนิยมของพรรคให้เกิดขึ้นก็ต้องอาศัยความนิยมในตัวของผู้สมัครเป็นพื้นฐานเสียก่อน<sup>87</sup>

ผลการวิจัยของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่า ผู้ที่ผูกพันกับพรรคการเมืองในลักษณะ เป็นสมาชิกพรรค หรือเป็นผู้ให้การสนับสนุนพรรค และผู้เคยได้รับความช่วยเหลือจากผู้สมัครมีแนวโน้มที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งผลดังกล่าวพอที่จะคาดได้ว่า ผู้ไปใช้สิทธิจะไปลงคะแนนเสียงให้กับพรรค หรือผู้สมัครที่ตนผูกพัน<sup>88</sup>

#### ปัจจัยสถานการณ์แวดล้อมที่เกิดขึ้นเฉพาะช่วงสมัยที่มีการเลือกตั้ง

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะช่วงสมัยที่มีการเลือกตั้ง หรือก่อนหน้าที่จะมีการเลือกตั้ง มีอิทธิพลต่อการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทำให้ผลการเลือกตั้งแต่ละครั้งแตกต่างไปจากการเลือกตั้งครั้งอื่น ๆ ปัจจัยระยะสั้นเฉพาะช่วงสมัย หรือเฉพาะช่วงที่มีการเลือกตั้งนี้จะรวมถึงสภาพต่าง ๆ ทั้งทางสังคมและการเมืองด้วย

<sup>87</sup>สุจิต บุญบงการ และ พรรคักดี พ่องแพ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 221.

<sup>88</sup>กรมการปกครอง, รายงานวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (พ.ศ. 2529), หน้า 174.

ผลการวิจัยของ Campbell และคณะที่ทำการศึกษาที่เกี่ยวกับ "ปัจจัยระยะสั้นเฉพาะช่วงสมัย" (short-term forces) ว่ามีผลทำให้การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเบี่ยงเบนไปจากสภาวะปกติอย่างไร พบว่าการขึ้นลงของอัตราการลงคะแนนเสียง และการเลือกพรรคใด พรรคหนึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยระยะสั้น เฉพาะช่วงสมัยกับปัจจัยพื้นฐานคือ ความนิยมพรรคของคนอเมริกันประกอบกัน สำหรับปัจจัยระยะสั้นเฉพาะช่วงสมัยได้แก่ ความสนใจในตัวผู้สมัครนโยบายเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางการเมือง ภาพพจน์ที่มีต่อการปฏิบัติงานของพรรค สถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศ เป็นต้น ซึ่งจะผันแปรไปในแต่ละช่วงสมัยการเลือกตั้ง เมื่อประมวลรวมกันแล้วทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงชอบพรรคหนึ่งมากกว่าอีกพรรคหนึ่ง ที่ทำให้ผลการเลือกตั้งเบี่ยงเบนไปจากสภาวะสมดุลย์ตามปกติ แต่เมื่อมีการเลือกตั้งครั้งต่อไปก็จะกลับสู่สภาวะสมดุลย์ตามปกติ เช่นนี้ เรียกว่า<sup>89</sup>

สำหรับการวิจัยพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในไทยนั้น ได้มีความพยายามที่จะนำเอาปัจจัยสถานการณ์แวดล้อมที่เกิดขึ้นในช่วงสมัย ที่มีการเลือกตั้งมาอธิบายพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง เช่น

การวิจัยของ สุจิต บุญบงการและพรรคดี พ่วงแพ้วพบว่า จากประเด็นปัญหาการต่อสู้การคัดค้าน การแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น ผู้ที่เห็นด้วยกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญไม่ได้ลงคะแนนเสียงให้กับพรรคที่มีนโยบาย เช่นนี้แสดงว่า ความรู้สึกเห็นด้วยไม่ได้เป็นพลังผลักดันให้ผู้ใช้เลือกตั้งตัดสินใจในเรื่องนี้ ส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วยนั้นลงคะแนนเสียงให้พรรคที่มีนโยบายตรงกับตน มากกว่าผู้ที่เห็นด้วย

<sup>89</sup>Milton C. Cummings, Congressmen and Electorate : Elections for the United States House and President 1920-1964 (New York: Free Press, 1966); และ Campbell, et al., Elections and the Political Order (New York : Wiley, 1966); ch. 7. อ้างใน สุจิต บุญบงการ และ พรรคดี พ่วงแพ้ว, พฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 34 - 35.

ลงให้กับพรรคที่มีนโยบายตรงกับตน<sup>90</sup> แสดงว่าประเด็นปัญหาการแก้ไขรัฐธรรมนูญนี้ มีผลเฉพาะผู้ที่มีความคิดไม่เห็นด้วยเท่านั้น นั่นคือประเด็นปัญหาการเมืองยังไม่เป็นปัจจัยผลักดันให้ผู้ลงคะแนนเสียงตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้พรรคใดพรรคหนึ่งอย่างชัดเจน

ผลการวิจัยของ ร.ต.อ.อุทัยวรรณ แก้วสอาด พบว่า สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศและการบริหารการเลือกตั้ง ส.ส. ไม่มีผลผลักดันให้ข้าราชการตำรวจ ในสังกัดนครบาลไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงแตกต่างกันมากนัก แสดงว่าการไปลงคะแนนเสียงไม่ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทั้งภายใน และภายนอกประเทศ หรือการบริหารการเลือกตั้งของรัฐบาล<sup>91</sup>

การวิจัยของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย พบว่า จากประเด็นในการรณรงค์หาเสียงที่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใช้ 3 ประเด็น คือ นโยบายพรรค และการแก้ไขปัญหาที่สำคัญ ๆ คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร และกล่าวร้ายโจมตีผู้อื่น ประเด็นที่จะมีอิทธิพลต่อการไปเลือกตั้ง คือ นโยบายและการแก้ไขปัญหาคู่แข่งและคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร ส่วนการหาเสียงโดยวิธีการโจมตีผู้อื่น ไม่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง<sup>92</sup>

จากผลการวิจัยพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในไทยทำให้ สุจิต บุญบงการ และพรรคดี ผ่องแผ้ว สรุปแบบแผนพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทยไว้ดังนี้<sup>93</sup>

<sup>90</sup> สุจิต บุญบงการ และ พรรคดี ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 220.

<sup>91</sup> ร.ต.อ.อุทัยวรรณ แก้วสอาด, "พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของข้าราชการนครบาล", หน้า 139.

<sup>92</sup> กรมการปกครอง, รายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2529, หน้า 175.

<sup>93</sup> สุจิต บุญบงการ และ พรรคดี ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย, หน้า 241 - 247.

1. คนไทยไปลงคะแนนเสียงด้วยความรู้สึกว่า เป็นหน้าที่มากกว่า เพื่อแสดงออกซึ่งความต้องการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล หรือควบคุมรัฐบาล หรือเพื่อให้คนที่พอใจเข้าไปทำงานคนไทยส่วนใหญ่ยังเห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนมีหน้าที่ หรือบทบาทเพียงเพื่อเป็นปากเสียงแทนตนเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าผู้ไปลงคะแนนเสียงเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง เช่นกันแต่ไม่มากนักคือ เห็นว่าเป็นเพียงการเลือกตัวแทนเท่านั้น ไม่ใช่เป็นการเลือกรัฐบาล การไปเลือกตั้งจึงไม่ใช่เป็น เรื่องที่เกิดจากความรู้สึกที่ว่าตนเองมีอิทธิพลมีอำนาจ หรือมีประสิทธิภาพทางการเมือง (political efficacy) ที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวรัฐบาล หรือเพื่อให้ผู้ที่ตนพอใจได้รับการเลือกตั้งเป็นเพียงเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่ของพลเมือง ดังนั้นโอกาสที่จะถูกชักจูงไปลงคะแนนเสียงเป็นไปได้ง่ายทำให้เป็นลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบถูกระดม (mobilized participation)
2. เมื่อผู้มีสิทธิไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไปลงคะแนน เพราะความสำนึกในหน้าที่ ความรู้สึกไม่พอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนจึงไม่มีผลทั้ง ๆ ที่ความไม่พอใจการทำงานหรือบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอยู่พอสมควร นั่นคือการไปลงคะแนนเสียงไม่ได้ขึ้นอยู่กับความพอใจหรือไม่พอใจในการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
3. นโยบายของรัฐบาลไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงของผู้ที่ไปใช้สิทธิ ผู้ที่ลงคะแนนเสียงให้กับพรรคที่ร่วมรัฐบาล มีทั้งผู้พอใจ และไม่พอใจนโยบายของรัฐบาลแสดงให้เห็นว่า ผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไม่สนใจนโยบายมากนัก โดยเฉพาะประชาชนในชนบทมีแนวโน้มเลือกตัวบุคคลมากกว่าคำนึงถึงพรรคการเมือง
4. ปัญหาการเมืองที่ได้แย้งกันอยู่หรือประเด็นทางการเมืองที่มีอยู่ มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ที่อยู่ ณ เขตศูนย์กลางทางการเมือง และผู้ที่มีการศึกษาเท่านั้นประชาชนผู้เลือกตั้งส่วนใหญ่ไม่มีความสนใจหรือไม่ได้คำนึงถึงขนาดเป็นตัวผลักดันให้ตัดสินใจแต่อย่างใด
5. ผู้ที่มีการศึกษาสูงในระดับมหาวิทยาลัย มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางขึ้นไปและอาศัยอยู่ในเขตชุมชนนครหลวงจะไปลงคะแนนเสียง โดยความสำนึกในหน้าที่พลเมืองตัดสินใจว่าจะเลือกใครได้รวดเร็วกว่าและแน่นอนกว่าและเลือก โดยคำนึงถึงพรรคมากกว่าตัวบุคคล ส่วนผู้ที่อยู่ในชนบท และมีการศึกษาน้อย มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำไปลงคะแนนเสียงโดยความสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองน้อยกว่าตัดสินใจจะเลือกใครได้ช้ากว่า เล็กน้อยและคำนึงถึงตัวผู้สมัครเป็นสำคัญ



กล่าวโดยสรุปการศึกษาวิจัยพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในประเทศไทยเท่านั้นที่ผ่านมามีมาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาการเลือกตั้งในระดับชาติระดับท้องถิ่นก็ตาม จะเห็นได้ว่านักวิชาการไทยได้สนใจศึกษาพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยใช้ปัจจัยต่าง ๆ เป็นตัวอธิบายพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ต่างมีอิทธิพลเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และปัจจัยที่นักวิชาการและผู้ศึกษาวิจัยให้ความสนใจได้แก่ ปัจจัยสถานภาพของบุคคลซึ่งเน้นสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบุคคล ปัจจัยด้านจิตวิทยาสังคมซึ่งเน้นสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบุคคล ปัจจัยด้านจิตวิทยาสังคมซึ่งเน้นความรู้สึก ทางการเมือง และปัจจัยสภาวะการณ์แวดล้อมในแต่ละช่วงสมัยของระบบการเมือง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สามารถอธิบายการเลือกตั้งในระดับหนึ่ง เช่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมอาจมีอำนาจในการอธิบายการเลือกตั้งครั้งใดครั้งหนึ่งเท่านั้นและผลจากการอธิบายก็แตกต่างกันไปแล้วแต่ว่าเป็นการเลือกตั้งครั้งใด ปัจจัยฐานะเศรษฐกิจสังคมบางตัวอาจอธิบายการเลือกตั้งได้ ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแต่ในการเลือกตั้งครั้งอื่นอาจไม่มีอำนาจในการอธิบายเพียงพอ นอกจากนี้ปัจจัยฐานะเศรษฐกิจสังคมยังไม่คงอธิบายได้ว่า "ทำไม" ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจึงเปลี่ยนใจในการออกเสียงเลือกตั้งแต่ละครั้งทั้ง ๆ ที่สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเขาไม่เปลี่ยนแปลงไปเลย สำหรับปัจจัยจิตวิทยาสังคมอันได้แก่ความรู้สึกทางการเมืองนั้น จากผลการวิจัยส่วนมากพบว่าทัศนคติทางการเมืองมีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยต่อการเลือกตั้งและความผูกพันที่มีต่อพรรคการเมืองยังไม่สามารถใช้อธิบายแบบแผนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทยได้เพราะคนไทยยังไม่มีความสม่ำเสมอ ในการให้ความสนับสนุน หรือผูกพันต่อพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใด นอกจากนี้ความผูกพันที่มีต่อพรรคการเมืองและผู้สมัคร ตลอดจนประเด็นสถานการณ์ในแต่ละช่วงสมัย ยังไม่มีอำนาจในการอธิบายการเลือกตั้งในบางรูปแบบได้ เช่น การเลือกตั้งขั้นต้นที่ผู้สมัครอยู่ในพรรคเดียวกัน การเลือกตั้งในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่รู้จักผู้สมัคร หรือคุณสมบัติของผู้สมัครเลย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวความคิดในเรื่องทฤษฎีการกระทำที่มีเหตุผลในการศึกษาวิจัย พฤติกรรมการเลือกตั้งของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย หรือเยาวชนได้ให้ความสนใจต่อประเด็นสำคัญ ๆ คือ

1. จากผลการวิจัยซึ่งส่วนใหญ่พบว่า ความเห็นและทัศนคติไม่ได้เป็นปัจจัยหลักในการกำหนดพฤติกรรม จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่ามีผลกระทบระหว่างทัศนคติทางการเมืองและทัศนคติทางการเมืองเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไปของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย หรือ เยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กันหรือไม่

2. จากพื้นฐานของทฤษฎีการกระทำที่มีเหตุผลที่ระบุว่าความตั้งใจเป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมหรือการกระทำ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงความแตกต่างของทัศนคติการเลือกตั้งของนิสิตนักศึกษา อายุ 18-19 ปี หรือเยาวชนโดยทั่วไป

3. ผู้วิจัยจะได้ในปีวิจัยภูมิหลัง และทัศนคติทางการเมืองมาตรวจสอบหาความสัมพันธ์กับทัศนคติการเลือกตั้งว่ามีผลกระทบต่อกันหรือไม่อย่างไร

จากประเด็นสำคัญในการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะทำให้สามารถตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป 13 กันยายน 2535 ของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย และสามารถเป็นตัวกำหนดปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออกเสียงเลือกตั้งได้.